

**Bewonersvisie
over de toekomst van het
stadsverwarmingsnet van de
Reeshof in Tilburg
en overige zaken
januari 2013**

CONCEPT

Voorwoord

Deze warmtevisie van Coöperatie Duurzame Energie Reeshof i.o. (CDER) is door en voor bewoners van de Reeshof opgesteld:

- omdat er een groeiende onduidelijkheid is over de toekomst van het warmtenet
- als antwoord vanuit de wijk op de stedelijke warmtevisie die ten onrechte zonder bewonersinspraak is opgesteld,
- omdat steeds meer wijkbewoners de energievoorziening alleen, of juist gezamenlijk, op een duurzame manier willen organiseren,
- omdat de prijsvorming rond de warmtelevering nog steeds onduidelijk is.

Om de discussie hierover in de wijk op gang te brengen organiseerde CDER op 19 november 2013 een succesvol warmtedebat in wijkcentrum de Heyhoef over deze materie.

Aansluitend op het debat werd op 27 november en op 17 december 2013 in het wijkcentrum een bijeenkomst georganiseerd waarin betrokken wijkbewoners gezamenlijk gewerkt hebben aan een visie op de toekomst van het warmtenet in de Reeshof. Deze visie is een tweede stap om vanuit de Reeshof de ontwikkeling naar een duurzaam warmtenet in gang te zetten.

Inleiding

Woonwijk de Reeshof is met bijna 43.000 inwoners en iets meer dan 15.000 woningen de grootste wijk van de gemeente Tilburg. Bij planning en start van de ontwikkeling van de Reeshof begin jaren 80 is destijds gekozen voor de ontwikkeling van een warmtenet als voorziening voor ruimteverwarming en warmtapwaterverwarming en ligt er in de wijk geen aardgasnet. Al de woningen in de Reeshof zijn dus aangesloten op het stadsverwarmingsnet. Het Reeshof wijkwarmtenet maakt deel uit van het stadsverwarmingsnet van de gemeente Tilburg met in totaal bijna 29.000 woonhuisaansluitingen. Naast de woningen zijn er ook enkele bedrijfscomplexen en grotere gebouwcomplexen als het Tweestedenziekenhuis en de Universiteit op het net aangesloten. Het Tilburgse net maakt op haar beurt weer deel uit van een groter Brabants warmtenet (ook bekend als het Amernet) waarop ook delen van Breda zijn aangesloten. De warmte voor dit net wordt geleverd door de Amer elektriciteitscentrale van Essent in Geertruidenberg. Als gevolg van transportverlies wordt het warmwater tussentijds verwarmt (zogenaamde bijstook) met verwarmingsketels op locaties, zoals een ketel op dieselolie op industrieterrein de Vossenbergh.

Tilburg streeft ernaar in 2045 een klimaatneutrale gemeente te zijn, een doelstelling welke alleen gehaald kan worden indien voor de verschillende thema's alle betrokken partijen meedoen. Een van de thema's is het stadsverwarmingsnet. Hiertoe is een (voorlopig) consortium samengesteld welke bestaat uit de volgende partijen:

- Attero bv (eigenaar van het afvalverwerkingsbedrijf de Spinder) en een mogelijk toekomstige leverancier van biogas voor verwarming van het net.
- Essent eigenaar van de Amercentrale en de huidige eigenaar van het warmtenet,
- De gemeente Tilburg,
- Hydreco (dochter van Brabant Water), een mogelijk toekomstige investeerder in geothermische warmte (aardwarmte uit zeer diepe lagen van 2 tot 3 km)
- MOED (MiddenBrabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid)

Begin 2013 is door het consortium aan Except Integrated Sustainability gevraagd een visie en routekaart "*Verduurzaming warmtenet Tilburg, gedragen, betaalbaar en duurzaam*" op te stellen over de toekomst van het Tilburgse stadsverwarmingsnet.

Aanleiding voor de ontwikkeling van deze visie waren: (a) de plannen van Essent om al haar warmtenetten te verkopen, (b) de nieuwe warmtewet die januari 2014 van kracht is, (c) de (mogelijke) sluiting van de Amerkolencentrale over een aantal jaren, en (d) de behoefte vanuit de overheid om de warmteopwekking verder te verduurzamen.

Inmiddels weten we dat, als onderdeel van het landelijk energieakkoord, wat deze zomer gesloten is, besloten is dat de Amercentrale de komende jaren dicht moet. Feitelijk gaat dus de wijkkachel van de Reeshof over een aantal jaren uit.

Inmiddels is duidelijk geworden dat Essent bezig is de warmtenetten te verkopen aan Pensioenfonds PGGM en Dalkia. Dalkia is een frans bedrijf, eigendom van Veolia en EDF, wat zich toelegt op de opwekking, levering en distributie van warmte en de aanleg en het beheer van warmtenetten.

De huidige situatie:

Uit de discussies die gevoerd zijn op de bijeenkomsten blijkt dat over het algemeen genomen de wijkbewoners zeer tevreden zijn over de betrouwbaarheid en de kwaliteit van de warmtelevering. Minder positief is een grote groep bewoners over de prijs van de warmte en de aansluitkosten. Veel bewoners hebben het gevoel dat ze teveel betalen voor het verwarmen van hun huis. Dit gevoel wordt versterkt door de onduidelijke prijsstelling van de NMDA methode (niet meer dan anders). De essentie van deze methode is dat men niet meer mag betalen als iemand met een gasketel.

Sinds vorig jaar is het ook duidelijk geworden dat in de prijs van het vastrecht een aansluitbijdragecomponent zit, welke voor een periode van 30 jaar betaald moet worden. Deze aansluitbijdrage werd destijds opgevoerd om de begroting van de aanlegkosten van het warmtenet sluitend te maken en wordt nu bij iedere nieuwe aansluiting geheven. De grondslag voor de hoogte van de aansluitbijdrage ontbreekt echter.

Tot 2013 werd de prijsstelling voor de variabele kosten, zoals de Gigajouleprijs, en vaste kosten berekend volgens de "Niet Meer dan Anders" methode opgesteld door Energie-Nederland. Energie Nederland is een overkoepelend orgaan en belangenbehartiger van vrijwel alle energiebedrijven die actief zijn op de Nederlandse markt. Door deze prijsvorming of prijsafspraken verschillen de prijzen die betaald worden door de consumenten per leverancier maar weinig. Kwalijker was echter dat de basis voor de gehanteerde rekenmethode om tot een prijs te komen voor buitenstaanders niet transparant was. De prijsvorming voor warmtelevering volgens het NMDA is vanaf 2014 januari gereguleerd in de warmtewet. De verwachting is echter dat de onvrede blijft, omdat een prijs die voorkomt uit vergelijking met een ander product geen echte prijs is en er, in tegenstelling tot elektriciteit, gas en telefoon, nog steeds geen concurrentie mogelijk is op het warmtenet. Ook is het nog niet mogelijk om je woning af te laten sluiten als je op een andere manier in je warmte voorziet, waardoor je de vaste kosten blijft betalen ook wanneer je geen warmte afneemt. Daarbij blijft er de twijfel over de verplichte dertigjarige aansluitbijdrage per woning die in de loop der jaren ook nog eens verhoogd is op basis van de prijsindex.

Bijzonder is ook dat er landelijk, aan woonhuizen die gebruik maken van restwarmte, wettelijk lagere energieprestatie-eisen worden gesteld. Ofwel dat deze woningen iets minder goed geïsoleerd zijn als andere woningen waardoor je feitelijk meer energie verbruikt.

Sommige bewoners vinden dat het warmtenet na jarenlange betaling van de aansluitbijdrage eigendom van de bewoners zou moeten zijn. De fiscus erkende eind 2013 dat de aansluitbijdrage een soort minihypotheek is waardoor de bewoners eigenlijk mede-eigenaar zouden moeten zijn van het warmtenet.

Een nieuwe ontwikkeling is dat er momenteel zuinige apparaten op de markt zijn, zoals elektrische luchtwarmtepompen, waarmee men in de wijk het eigen huis ook los van het warmtenet kan verwarmen. Het Nederlands Bouwbesluit staat verder sinds kort toe dat in het geval de warmteopwekking van de woning tenminste net zo duurzaam is als verwarming van het warmtenet, de woning afgekoppeld mag worden van het warmtenet.

Los van al de bezwaren leeft desalniettemin bij velen de visie dat het warmtenet een toekomstbestendig en betrouwbaar systeem is om nog vele decennia betaalbare en duurzame warmte te leveren aan de woningen in de wijk. Echter geen warmte van één marktpartij, maar van meerdere leveranciers waaronder, bij voorkeur, een eigen wijkenergiecoöperatie.

Visies en ideeën uit de workshop van 25 november in de Heyhoef t.a.v. het Warmtenet

Onderstaande is een samenvatting van de visies en de ideeën die tijdens de workshop naar voren zijn gekomen en uit welke de conclusies zijn geformuleerd.

Transitievoorwaarden warmtelevering op de lange termijn

- Toekomstbestendig
- Continuïteit van levering
- Voor iedereen bereikbaar en betaalbaar (competitief/commercieel tarief)
- Duurzaam, CO2 neutraal op termijn
- Lokaal verankerd/nabij. Het moeten voelen alsof het ook jouw warmtesysteem is, maatschappelijk ingebed zijn en niet anoniem op afstand.

Transitie

- Regie niet bij gemeente of energiebedrijf maar een cocreatieproces met bewoners
- Zorgvuldige overgangsfase naar nieuwe opwekkingssystemen.
- Kijken naar andere aanbieders van restwarmte vanuit de Vossenbergh. Meerdere aanbieders verhogen de betrouwbaarheid van het systeem en dat leidt tevens tot marktwerking en zo tot betere prijsvorming.
- Vanuit de Reeshof kijken we primair vanuit de wijk. Het is wel verstandig om af te stemmen met betrokkenen bij het Amernet.
- Mogelijkheid creëren dat andere bedrijven of wijkenergiecoöperaties als CDER duurzame warmte kunnen leveren vanuit bijvoorbeeld een geothermische bron of biogas.
- De kostenstructuur moet transparant zijn en prijs moet blijvend kunnen concurreren met nieuwere systemen
- Provinciaal net met verschillende soorten aanbieders als back-up voor het wijkverwarmingsnet.
- Warmteopslagsystemen in het net aanbrengen in de vorm van grote watertanks of warmtebatterijen van PCM's (Phase Change Materials, zouten die warmte tijdelijk kunnen opslaan) of TCM's (Thermo Chemisch Materialen waarbij door toevoeging van warmte water en zout gescheiden worden (zomer) en door water en zout samen te voegen warmte vrijkomt (winter))
- Kijken hoe andere netten in Europa georganiseerd zijn en hun warmte verrekenen.
- Smart warmtenet met een goedkopere prijs tijdens daluren. Mensen leren hiermee om te gaan.
- Warmte aanvoer- en warmtevraagkaart van het huidige net laten maken. Duidelijkheid krijgen hoe de structuur van het net is.

Centraal warmtenet

- Het warmtenet moet opnieuw een nutsvoorziening worden in handen van gemeente, provincie of juist de bewoners die het net feitelijk gefinancierd hebben. Hoe zou dit geregeld kunnen worden.
- Er moet keuzevrijheid zijn om wel of niet aangesloten te zijn op het net.
- Het is wel belangrijk dat er voldoende mensen op het warmtenet aangesloten blijven om het net betaalbaar te houden.
- Het moet ook mogelijk zijn om warmte terug te leveren aan het net.
- Er moet juist een aansluitplicht zijn voor de netbeheerder.
- Aansluitbijdragen zou voor 50% voor iedereen een vast bedrag moeten zijn en voor 50% op basis van feitelijke warmteafname om ook de zeer zuinige gebruikers en warmteopwekkers aan het net gekoppeld te houden. In het systeem moet een prikkel tot duurzaamheid ingebouwd worden. Voor bewoners die een eigen verwarmingsinstallatie hebben zou het warmtenet als buffer kunnen dienen voor zeer koude dagen.
- Optie warmtenet op deelwijk of buurtniveau waarop dan ook de opwekking, of een deel van de opwekking plaatsvindt (bijvoorbeeld een buurtwarmtepomp) en dus ook de verrekening van de kosten.

Woninggebonden systemen

- De toekomst is aan de meer decentrale en individuele systemen.
- Het warmtenet dient een back-up te zijn voor de woninginstallatie waaraan je warmte kan onttrekken als je tekort hebt, of aan kan leveren als je te weinig hebt. In feite de situatie die nu bij elektriciteit is ontstaan.
- Er dient warmteopslagcapaciteit te komen op wijk- straat- of woningniveau
- Eigen systemen zijn efficiënter. We moeten nu al investeren in laag-temperatuur-systemen met subsidie van de provincie. Nieuwe gerenoveerde huizen direct voorzien van laag-temperatuur-aansluiting.

Overige ideeën uit de workshop van 25 november in de Heyhoef

- Eigen windmolen voor de wijk
- Website voor ideeën
- Verduurzaming warmtenet combineren met betere energieprestatie van de woningen
- Systematisch waterzijdig inregelen van de radiatoren van de woningen waardoor het energieverbruik afneemt, de woningen beter te verwarmen zijn, en het rendement van het hele warmtenetwerk toeneemt.
- Voor de energietransitie van de wijk is het ook belangrijk dat de wijk voorzien wordt van een smart grid voor elektriciteit plus lokale opslagcapaciteit in de vorm van bijvoorbeeld (deel)wijkbatterijen om pieken en dalen op te vangen.

Conclusies

Op basis van de discussies en opgesomde ideeën kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

1. De algemene trend is dat de bewoners het warmtenet ook in de toekomst zien als een onderdeel van een duurzame warmtevoorziening van de wijk.
2. De klanten/afnemers van warmte in de Reeshof willen meedenken en meebeslissen over de toekomst van het warmtenet.
3. Hoewel het warmtenet de meest voor de hand liggende optie lijkt te zijn om ook in de toekomst de woningen van de Reeshof te verwarmen, is het belangrijk duidelijkheid te krijgen over de prijs kwaliteit verhouding van de huidige meer woning- of woonblokgebonden systemen en over de verwachte ontwikkelingen hierover.
Waar zitten in de tijd en techniek mogelijk de omslagpunten?
4. Uitgaande van de optie dat het warmtenet de komende 30 jaar nog de belangrijkste leverancier is van woningverwarming in de Reeshof gelden de volgende uitgangspunten:
 - a. De warmte opwekking dient (op termijn) duurzaam te zijn
 - b. De warmtelevering dient voor iedereen toegankelijk en betaalbaar te zijn.
 - c. De warmtelevering dient stabiel en toekomstbestendig te zijn.
 - d. Bewoners moeten individueel, of in de vorm van een energiecoöperatie, de mogelijkheid krijgen zelf leverancier te worden.
 - e. Er is echter een beperkte draagkracht om verplicht aangesloten te blijven op het net wanneer men volledig mee moet blijven betalen aan de instandhouding van het net in het geval zelf een duurzame woninggebonden verwarmingsinstallatie heeft.
 - f. Een aankoppelplicht voor de netbeheerder zonder verplichte afname. Bij geen afname geen vaste kosten.
 - g. Duidelijkheid over de koppeling aan de NMDA-prijs¹ zoals deze nu gereguleerd gaat worden in de Warmtewet. Het lijkt immers logischer om de Gigajoule prijs te laten bepalen door de feitelijke warmteprijs i.c.m. het toelaten van meerdere leveranciers op het net die op prijs en kwaliteit met elkaar concurreren. Een lage concurrerende prijs, gecombineerd met de kwaliteiten van warmtelevering, is ook een voorwaarde om te zorgen dat bewoners op termijn niet voor een alternatief woninggebonden systeem zullen gaan kiezen.
 - h. Het warmtenet zou als nutsvoorziening, wanneer gewenst door de bewoners, op termijn eigendom moeten worden van de lokale of provinciale overheid of de wijkbewoners
 - i. Toewerken naar een ontwikkeling waarbij het warmtenet zich ontwikkeld zoals momenteel het elektriciteitsnet zich ontwikkeld. Dit betekent meerdere soorten grotere en kleinere leveranciers, met meerdere opweksystemen zoals bijv. geothermie, grotere hoog temperatuur warmtepompen al dan niet i.c.m. KWO (Koude Warmte Opslag in de bodem, gebouwgebonden systemen, heatpipes, warmtebatterijen (PCM's, TCM's), mogelijkheid tot zowel afnemen als leveren van warmte, smartsysteem waarbij automatisch de keuze gemaakt wordt voor de op het moment van afname van de warmte, goedkoopste en/of meest duurzame warmte.
 - j. Het is belangrijk een roadmap te maken voor de transitie en verduurzaming van het huidige (stads)wijkwarmtenet. Het maken van de roadmap dient een cocreatieproces te zijn van wijkbewoners met de gemeente, de nieuwe eigenaar van het warmtenet en mogelijk andere relevante partijen en deskundigen.

Aanbevelingen voor vervolgstappen m.b.t. warmtenet

Gezien de laatste ontwikkelingen omtrent de geplande verkoop van het Warmtenet door Essent aan PGGM/Dalkia is het belangrijk om CDER te positioneren als een volwaardige gesprekspartner voor de nieuwe eigenaar met betrekking tot beheer en toekomstige ontwikkelingen van het warmtenet.

Om CDER deze plaats in te laten nemen zijn de volgende uitgangspunten belangrijk:

- 1) Dat CDER uit naam van de Reeshofbewoners het ongenoegen dat er leeft kenbaar maakt.
- 2) Dat CDER uit naam van de Reeshofbewoners transparantie wil hebben over de prijs en dat deze prijs een marktconforme prijs is.
- 3) Dat CDER in dat kader een warmtevisie heeft opgesteld voor de lange termijn ontwikkeling van het warmtenet.
- 4) Dat CDER graag met de nieuwe eigenaar om de tafel wil om van gedachten te wisselen hoe verder te gaan op basis van deze warmtevisie.
- 5) Dat dit "Hoe verder" bestaat uit de ontwikkeling van een roadmap voor het warmtenet met als leidraad: bewonersparticipatie en de verdere verduurzaming van de warmtevoorziening.

Hiertoe zullen er een aantal acties gedaan moeten worden zoals:

- Nader onderzoek doen naar verschillende lange termijn ontwikkelingsmodellen voor het warmtenet, zoals
 - keuze voor een warmtenet als onderdeel van provinciaal net of zelfstandig stadsnet, wijknet, deelwijknet,
 - alternatieve bronnen van warmteleverantie met de wetenschap dat de Amercentrale op termijn zal sluiten,
 - mogelijkheid om als bewonerscoöperatie (CDER) eigen duurzame warmte op te wekken en als leverancier op te treden,
 - mogelijkheid om als klant ook leverancier te zijn,
 - keuzemogelijkheid wel of niet aangesloten te zijn,
 - doorlichten van de bestaande woningvoorraad op isolatiewaardes, acties om deze woningen verder te verduurzamen,
 - opstellen van een mechanisme voor de vorming en instandhouding van een marktconforme prijs van de warmte welke voor alle betrokkenen aanvaardbaar is.

Daarnaast is het goed om een discussie op te starten wat de gewenste ontwikkeling moet zijn m.b.t. het beheer en eigendom van het wijknet. Dient dit te een marktpartij te zijn zoals nu het geval is of juist een nutsbedrijf zoals Enexis is, of een wijkcorporatie op termijn.

Aanbevelingen voor vervolgstappen m.b.t. overige ideeën

In lijn met de visie van verduurzaming van de energie voorziening van de Reeshof kijken naar de verduurzaming van het elektriciteitsnet zoals de ombouw naar een smartgrid, in combinatie met wijk- of woningbatterijen.

CDER i.o. (Coöperatie Duurzame Energie Reeshof in oprichting)

Namens de wijkbewoners van de Reeshof

januari 2014

ⁱ De berekeningsmethodiek van het NMDA moet openbaar zijn. De Gigajoulewaarde dient natuurkundig vastgesteld te worden i.p.v. op basis van in vergelijking met een maar ten dele vergelijkbare situatie. De warmteprijs dient dan ook losgekoppeld te worden van de distributiekosten